

Bioloogiaolümpiaadi (põhikool) koolivoor 2022/2023 õa

TÜ teaduskool pakub piirkondadele ja/või koolidele võimaluse korraldada põhikooli bioloogiaolümpiaadi koolivooru teaduskooli viktoriinide keskkonnas www.viktoriinid.ee.

Koolivooru ülesanded on ainult **eesti keeles**.

Teaduskooli poolt luuakse viktoriinide keskkonda ülesanded eraldi kahes vanuserühmas (VI-VII ja VIII-IX klass). Ülesannete lahendamiseks on aega 45 minutit. Korraldajad saavad ainult oma kooli või piirkonna õpilaste tulemused teaduskooli käest peale koolivooru lõppu.

Koolivooru tulemused ei sea piiranguid piirkonnavoору registreerimisel.

Kool või piirkond võib ise korraldada koolivooru.

Põhikooli bioloogiaolümpiaadi koolivoor koostöös TÜ teaduskooliga toimub **16.-18. jaanuar 2023**.

Täpsem info jaanuaris 2023.

Küsimused 6.- 7. klass

1. Millised esitatud väidetest on õiged, millised valed?
  - A. Seened koosnevad seeneniidistikust ehk mütseelist ja vetikarakkudest
  - B. Pärmseened paljunevad nii eostega kui pungumise teel
  - C. Kõikide kübarseente viljakeha koosneb jalast, tupest, kübarast ja eoslehekestest
  - D. Putukatest on olulisemad seeneeoste levitajad seenesääsed
  - E. Enamkasutatavad seened toiduainetööstuses on pärmseened
  - F. Kõik hallitusseened on inimese jaoks kahjulikud, sest põhjustavad toiduainete riknemist

Vastus:

- A. Vale
- B. Õige
- C. Vale
- D. Õige
- E. Õige
- F. Vale

2. Õpilastele anti ülesanne teha herbaarium rabataimedest. Üks õpilane esitas õpetajale järgmise herbaariumi, millega õpetaja ei jäänud rahule, sest osa esitatud taimi ei kasva kunagi tõelises looduslikus rabas. Palun märgi kas taim kasvab rabas või mitte.

A. Sookail	Kasvab rabas
B. Kõrvenõges	Ei kasva looduslikus rabas
C. Sinikas	Kasvab rabas
D. Kanarbik	Kasvab rabas
E. Rukkilill	Ei kasva looduslikus rabas
F. Küüvits	Kasvab rabas
G. Jänsekapsas	Ei kasva looduslikus rabas
H. Rabamurakas	Kasvab rabas

3. Mida vajavad rohelised taimed kasvamiseks? Palun mägi vajavad/ei vaja.

A. Loomi	Ei vaja
B. teisi taimi	Ei vaja
C. valgust	Vajavad
D. rahu	Ei vaja
E. vett	Vajavad
F. süsihappegaasi	Vajavad

4. Millised keskkonnatingimused valitsevad erinevates metsatüüpides? Valik: kuiv, märg, parasniiske, toitainetevaene, toitaineterikas

Nõmmemets on ... ja ... .

Palumets on ... ja ... .

Laanemets on ... ja ... .

Salumets on ... ja ... .

Lodumets on ... ja ... .

Soomets on ... ja ... .

Vastus:

Nõmmemets on kuiv ja toitainetevaene
Palumets on kuiv ja toitainetevaene
Laanemets on parasniiske ja toitaineterikas
Salumets on parasniiske ja toitaineterikas
Lodumets on märg ja toitaineterikas
Soomets on märg ja toitainetevaene

5. Kuidas ritsikad häält tekitavad?
- A. Hõõruvad tagajalgu vastu kattetiiva servasoon
  - B. Hõõruvad kattetiibade alusosasid teineteise vastu
  - C. Hõõruvad tagajalgu üksteise vastu

Vastus: B

6. Kes magab talveund, kes teeb taliuinakut ja kes ei maga pikemalt?
A. Põhja-nahkhiir	Talveuni
B. Kasetriibik	Talveuni
C. Kährik	Taliuinak
D. Siil	Talveuni
E. Mutt	Ei maga pikemalt
F. Karu	Taliuinak
G. Mäger	Taliuinak
H. Rästik	Talveuni
I. Harilik kärnkonn	Talveuni
J. Karihiir	Ei maga pikemalt

7. Millistes selgroogsete rühmades esineb moondega areng?

A. Kalad	Esineb
B. Kahepaiksed	Esineb
C. Roomajad	Ei esine
D. Linnud	Ei esine
E. Imetajad	Ei esine

8. Rändrott, kodutuvi, prussakas - milline ühisnimetaja neid seob?

Nad on ...

- A. Koduloomad
- B. Parasiidid
- C. Inimkaaslejad

Vastus: C

9. Millised on parimad meetodid haruldaste taimeliikide kaitseks? Palun märgi jah/ei.

A. Tuleb kaitsta nende kasvukohti	Jah
B. Tuleb nad sobivamatesse kohtadesse umber istutada	Ei
C. Tuleb tagada neile paljunemise võimalus	Jah
D. Tuleb neid kunstlikult paljundada	Ei
E. Tuleb neid kasvatada aias	Ei

10. Millised on taastuvad, millised taastumatud loodusvarad?

A. Puit	Taastuvad
B. Nafta	Taastumatud
C. Hüdroenergia	Taastuvad
D. Tuuleenergia	Taastuvad
E. Põlevkivi	Taastumatud
F. Kivisüsi	Taastumatud

11. Ökosüsteemis on organismid kas tootjad, tarbijad või lagundajad. Millised organismid on lagundajateks metsa ökosüsteemis? Palun vali: on lagundaja/ei ole lagundaja.

A. Rohhtaimed	Ei ole lagundaja
B. Puud	Ei ole lagundaja
C. Bakterid	On lagundaja
D. Selgrootud loomad	On lagundaja
E. Selgroogsed loomad	Ei ole lagundaja
F. Seened	On lagundaja
G. Vetikad	Ei ole lagundaja
H. Puhmad	Ei ole lagundaja

12. Veri koosneb puna- ja valgelibledest ning vereliistakutest. Mis on valgeliblede ülesanne?

- A. Hapniku edasikanne
- B. Kaitse haiguste eest
- C. Katkiste veresoonte parandamine

Vastus: B

13. Kus asuvad inimese kehas tahtele allumatud lihased? Palun vali asuvad/ei asu.

A. Jäsemetes	Ei asu
B. Südames	Asuvad
C. Veresoonte ümber	Asuvad
D. Luude ümber	Ei asu
E. Ajus	Ei asu
F. Seedeelundkonnas	Asuvad

14. Palun vali iga elundi juurde sobiv elundkond.
Rippmenüü elundkondadega.

Nahk	Katteelundkond
Lihased	Tugi- ja liikumiselundkond
Neel	Seedeelundkond
Süda	Vereringe-elundkond
Kõri	Hingamiselundkond
Põis	Erituselundkond
Seljaaju	Närvisüsteem
Kõrv	Meeleelundkond
Eesnääre	Suguelundkond

15. Kas nende toitude valmistamisel kasutatakse baktereid?

A. Hapukurk	Jah
B. Šokolaad	Ei
C. Salaami	Jah
D. Viiner	Ei
E. Hapukoor	Jah
F. Maasikamoos	Ei
G. Peekon	Ei
H. Keefir	Jah
I. Jogurt	Jah
J. Hapukapsas	Jah
K. Juust	Jah
L. Jäätis	Ei

Küsimused 8.- 9. klass

1. Millised loetletud kohastumustest on taimedel kujunenud toimetulekuks kõrge välistemperatuuriga? Palun vali on/ei ole.

A. Tihe karvastus	On
B. Lehelaba suurenemine	Ei ole
C. Rullunud lehelaba	On
D. Lääkiv lehepind	On
E. Lehtede punane värvus	Ei ole
F. Korkkude	On

2. Samblikud on omapärased organismid. Millised allpool esitatud väidetest nende kohta on õiged, millised valed?

A. Samblikud on sümbioosis elavad liitorganismid.	Õige
B. Sambliku moodustavad seenkomponent ja vetikkomponent.	Õige
C. Seenkomponendiks on peamiselt kottseened.	Õige
D. Vetikkomponendiks on puna- või pruunvetikad.	Vale
E. Vetikkomponendiks on rohevetikad või tsüanobakterid.	Õige
F. Samblikud moodustavad sammaldega mükoriisat.	Vale
G. Samblikke klassifitseeritakse seenkomponendi järgi.	Õige
H. Samblikke klassifitseeritakse vetikkomponendi järgi.	Vale

3. Taimedel esineb tõusev ja laskuv vool. Milline väidetest on õige.

- A. Tõusev vool on vee ja selles lahustunud ainete edasikandumine juurtest kõigisse ülemistesse taimeosadesse läbi juhtkoe niineosa
- B. Tõusev vool on vee ja selles lahustunud ainete edasikandumine juurtest kõigisse ülemistesse taimeosadesse läbi juhtkoe puiduosa
- C. Tõusev vool on vee ja selles lahustunud ainete edasikandumine ülemistest taimeosadest juurtesse
- D. Tõusev vool on vee ja selles lahustunud ainete edasikandumine juurtest ainult lehtedesse läbi juhtkoe puiduosa
- E. Ükski eelpool pakutud variantidest pole tõene

Vastus: B

4. Mis iseloomustab kambiumirakke? Kas väide on õige või vale?

A. Nende abil kasvab taim pikemaks	Vale
B. Nende abil kasvab taim jämedamaks	Õige
C. Kambiumirakkudest sissepoole tekivad niinerakud	Vale
D. Kambiumirakkudest sissepoole tekivad puidurakud	Õige
E. Kõik niine- ja puidurakud tekivad kambiumirakkude paljunemisel	Õige
F. Kambiumirakud on kaotanud paljunemisvõime	Vale

5. Transgeensed taimed ja loomad on organismid ...
- A. ... kelle pärilikkust on muudetud teiste organismide geenide siirdamise teel
  - B. ... kes on tekkinud populatsioonide geograafilise eraldatuse teel
  - C. ... kes on aretatud pikaajalise valiku teel teatud geneetiliste tunnuste alusel

Vastus: A

6. Millest toituvad ühepäevikuliste valmikud?.
- A. Selgrootutest
  - B. Taimede rohelistest osadest
  - C. Õienektarist
  - D. Vetikatest
  - E. Ei toitu

Vastus: E

7. Tippkiskjate esinemine mingis elukoosluses näitab selle elukoosluse ...
- A. head seisundit, sest nõrgad ja haiged loomad süüakse ära
  - B. head seisundit, sest toiduahela alumisel astmel on piisavalt energiat, et seda jätkuks ka tippkiskjani
  - C. halba seisundit, sest tippkiskjad vähendavad oluliselt eelneva astme organismide arvukust
  - D. halba seisundit, sest tippkiskjad levitavad haigusi, nt. kärntõbe

Vastus: B

8. Mida ütleb Bergmanni reegel?
- A. Püüsoojaste loomade külmadel aladel elavad isendid on suuremad kui soojadel aladel elavad isendid.
  - B. Püüsoojaste loomade soojadel aladel elavatel isenditel on väiksemad kõrvad, lühemad koonud ja sabad.

Vastus: A

9. Kui järvekeses elab viis 5-kilogrammist haugi, milline vähemalt peaks seal olema taimede biomass tonnides, kui eeldada lihtsustatud toiduahelat taimed - särg - haug? Meenuta ökoloogilise püramiidi põhimõtet!
- A. 2,5
  - B. 5
  - C. 10

Vastus: A (2,5)

10. Millised tegevused aitavad kaasa süsinikuneutraalsuse poole liikumisel?

Rippmenüü: Aitab/Ei aita

A. Õhusaaste vähendamine	Aitab
B. Toitumisharjumuste muutmine	Aitab
C. Tootmistehnoloogiate uuendamine	Aitab
D. Tootmise ja tarbimise tasakaal	Aitab

11. Millist osa kuusest sööb kuuse-kooreürask, üks olulisemaid metsakahjureid Eestis?

- A. Korpa
- B. Niint
- C. Seemneid
- D. Säsi
- E. Juuri
- F. Okkaid

Vastus: B

12. Millised on rahvuspargid, millised looduskaitsealad?

A. Vilsandi	Rahvuspark
B. Sookuninga	Looduskaitseala
C. Soomaa	Rahvuspark
D. Mahtra	Looduskaitseala
E. Alutaguse	Rahvuspark
F. Lahemaa	Rahvuspark
G. Endla	Looduskaitseala
H. Alam-Pedja	Looduskaitseala

13. Inimese kehas on üks huvitav koht, nagu „risttee“, mis ühendab ninaõõnt, suuõõnt, keskkõrva, söögitoru ja hingetoru. See koht on:

- A. Kõri
- B. Neel
- C. Trahhee
- D. Mandlikoopad
- E. Kuulmetõri

Vastus: B

14. Milline väide on õige viiruste kohta?

- A. Viirused erinevad elusorganismidest, sest nad ei saa iseseisvalt paljuneda.
- B. Viirused sarnanevad elusorganismidega, sest neil on rakuline ehitus.
- C. Viirused erinevad elusorganismidest, sest nad muutuvad ja arenevad aja jooksul.
- D. Viirused erinevad elusorganismidest, sest neil on pärilikkusaine ja valgud.

Vastus: A

15. Kas väide on õige või vale?

- A. Inimorganism vajab magneesiumi lihaste normaalseks tööks. Õige
- B. Inimorganism vajab rauda hapniku transportimiseks veres. Õige
- C. Inimorganism vajab kaltsiumit luude ja hammaste moodustamiseks. Õige
- D. Inimorganism vajab tsinki närvisüsteemi normaalseks tööks. Õige